

การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอของเยาวชน
และผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา*

PROMOTION OF LEARNING CREATIVE ARTS OF WOVEN PRODUCT
OF YOUTH AND AGING IN THE LANNA PROVINCE GROUP

สมจิต ขอนวงศ์, Somjit Konwong

ปัญญา สุนันตา, Panya Sunanta

บุญยวีร์ มงคลพิพัฒน์พร, Punyavee Mongkolpipatporn

ดำเนิน หมายดี, Dumnoen Maidee

นพรัตน์ รัตนวงศ์, Nopparat Rattanawong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

E-mail : jit_kw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอ เพื่อการยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน และถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอสู่เยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา การวิจัยเป็นผสมผสานวิธี โดยมีทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจาก หอการค้า ผู้ประกอบการ ประธานกลุ่ม ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น รวมถึงส่วนงานที่เกี่ยวข้อง การถ่ายทอดองค์ความรู้จากประชาชนท้องถิ่นโดยกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ และมีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลจากผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำมาวิเคราะห์และประเมินผล

ผลการศึกษา พบว่า

1. กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ผลงานผ้าทอบ้านค้ำใจเป็นรูปแบบเดิมที่ได้รับการสืบทอดรุ่นสู่รุ่น การทอผ้าด้วยกี่เอวและนำผืนผ้าที่ได้มาตัดเย็บให้เกิดเป็น

---

* Received 4 January 2021; Revised 4 June 2021; Accepted 7 June 2021

เครื่องนุ่งห่ม นำลูกเต๋อยที่เป็นพืชในพื้นที่มาตากแห้งบนผืนผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม การเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้โดยครอบครัวหรือเครือญาติ และวิทยากรจากปราชญ์ชาวบ้าน

2. การสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอเพื่อยกระดับรายได้ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอบ้านค้ำใจ มีการเน้นให้เห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาพัฒนาลวดลายประยุกต์ในผืนผ้าให้เกิดแนวคิดใหม่ที่สร้างสรรค์และเกิดความสวยงาม ตามยุคสมัย และสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น

3. การถ่ายทอดผลงานศิลปะผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของ ผ้าทอมือ ศิลปะ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ แนวทางในการพัฒนาและออกแบบงานศิลปะบนผืนผ้า โดยนำความรู้ทางด้านศิลปะ วิถีชีวิตของชุมชน มาประยุกต์เพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าคลุมไหล่ ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าคลุมโต๊ะ และการคัดเลือกผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ สวยงาม และประเมินผลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือ ของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มล้านนา

คำสำคัญ : การส่งเสริมการเรียนรู้, ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอ, เยาวชน , ผู้สูงอายุ, กลุ่มจังหวัดล้านนา

Abstract

The objectives of this article were to study the process of creating woven fabrics to enhance income to the community economy and transfer creative arts and to transfer woven fabrics to youth and the elderly in Lanna province. It was a mixed methods research by sassing documentary researches, qualitative research and action research by using interviews and group discussions from the Chamber of Commerce, entrepreneurs, community leaders, local philosophers, Including related departments, knowledge transfer from local scholars through the workshop in addition and the data collected from creative product questionnaires for bringing this data from trainer the workshop and then the data were analyzed and evaluated.

The result of study were as follows :

1. The process of product design creatively of Ban Khang Jai fabric was the original design that had passed down through generations to new

generation. The weaving with the lumbar and the resulting fabric to create a garment. Using local millet to decorate garment products. Learning and knowledge transfer by family or relative and expert from local philosophers.

2. The work creating of Karen woven fabrics to enhance the income of the Ban Kung Jai fabric manufacturers emphasized the importance of applying folk wisdom and local resources to develop patterns on the fabric to create new ideas and beautiful follows the fashion and create higher product value.

3. The transmission of creative weaving art works learned about hand-woven fabrics, art and product styles. Guidelines for developing and designing art on fabric had brought knowledge of art community way of life applied for design product patterns such as shoulder cloth, ready-to-wear products, table covers, and a selection of creative works that were beautiful and evaluated to promote creative arts learning, hand-woven fabrics of youth and elderly in Lanna Province group.

Keywords : Learning Promotion, Creative Arts, Woven Fabric, Youth, Elderly, Lanna Group

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเมืองให้มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ ได้รับการพัฒนามากขึ้นในหลายจังหวัดของไทย โดยแต่ละจังหวัดมีการพัฒนาแผนงานยุทธศาสตร์และกิจกรรมของตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ในกลุ่มจังหวัดล้านนา การพัฒนาเมืองให้มีเอกลักษณ์ทางล้านนา ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ นวัตกรรมซึ่งที่ผ่านมาได้มีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของฝ่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐได้มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มจังหวัดล้านนา คณะสงฆ์ได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะล้านนาของวัดและชุมชน กลุ่มศิลปินได้เปิดบ้านศิลปินล้านนาและนิทรรศการศิลปะในพื้นที่สาธารณะ จนนำไปสู่การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ ทูนาทางวัฒนธรรม คือ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมกำหนดไว้มี 7 สาขา คือ 1) ภาษา 2) วรรณกรรมพื้นบ้าน 3) ศิลปะการแสดง 1) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล 5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 6) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

7) กีฬา (กองบรรณาธิการและสำนักมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2555, น. 66-67) นอกจากนั้นยังหมายรวมถึงมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบของ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ภาษาวรรณกรรม เอกสารโบราณ จดหมายเหตุ ศิลปะการแสดง และงานศิลปกรรมต่าง ๆ ล้วนเป็นทุนทางวัฒนธรรมด้วยเหตุที่ทุนทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุนทางสังคมและเป็นจุดแข็งที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจและทุนอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนการเสริมสร้างการกินดี อยู่ดี มีความสุข นอกจากนี้สอดคล้องกับกรมศิลปากรในกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์แก่ชุมชนด้วยการสร้างต้นแบบและต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์จากมรดกศิลปวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็น 3 ลักษณะกล่าวคือ 1) ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์แก่ชุมชนโดยส่งเสริมชุมชนในการสร้างผลิตภัณฑ์อันเป็นมรดกภูมิปัญญาให้ท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดฝีมือช่างพื้นถิ่นให้คงอยู่ 2) การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมรดกศิลปวัฒนธรรมโดยนำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบใหม่เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่อย่างมีคุณค่า 3) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรมเป็นการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่บูรณาการแหล่งวัฒนธรรมมรดกศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษา วรรณกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องตามเส้นทางวัฒนธรรม

ในด้านศิลปะของล้านนานั้นมีหลายลักษณะที่เป็นจุดเด่นและจุดสนใจของคนไทยและชาวต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมร่วมสมัยจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดร่องขุน พิพิธภัณฑสถานบ้านดิน วัดร่องเสือเต้น ไร่เชิญตะวัน เป็นต้น ทำให้เกิดพลังทางสังคมในการที่จะมีจิตสำนึกในคุณค่าของศิลปะเชิงสร้างสรรค์เหล่านี้ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ พัฒนาและส่งเสริมและบูรณาการ เชื่อมโยงไปสู่ชุมชน สังคม สู่มิติที่สาธารณะและการสร้างสรรค์สู่การพัฒนาเมืองศิลปะและการสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนาให้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการดำเนินการที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนของกลุ่มที่สนใจเฉพาะและยังไม่มีรูปแบบและกระบวนการที่จะพัฒนาไปยังคนส่วนมากอย่างทั่วถึง ส่งผลให้งานศิลปะเชิงสร้างสรรค์อันโดดเด่นเหล่านี้ยังไม่แพร่หลายและเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

การที่จะทำให้ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ขยายวงกว้างจากแหล่งผลิตในชุมชนสู่พื้นที่สาธารณะและการสร้างสรรค์ให้มากขึ้น โดยอาศัยการกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สร้างความรู้สึกรู้สึกหรือเจตคติที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่ผลลัพธ์และเป้าหมายปลายทางที่กำหนดไว้ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ (ทีศนา แคมมณี, 2555, น. 1) ดังนี้ 1) มีความรู้ความเข้าใจในสาระต่าง ๆ 2) สร้างความรู้สึกรู้สึกหรือ

เจตคติอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้หรือการใช้วิธีการเรียนรู้ 3) เกิดผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมายปลายทาง (ends) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (means) หากบุคคลมีกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับตน บุคคลนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระหรือกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างถ่องแท้และลึกซึ้ง โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้ (Knowledge dissemination) การแลกเปลี่ยนความรู้ Transfer Knowledge เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ไปสู่บุคลากรที่เป็นเป้าหมาย แตกต่างกันไปใน 2 ลักษณะคือ เน้นประสิทธิภาพและเน้นประสิทธิผล (ยุทธนา แซ่เตี่ยว, 2557, น. 122)

กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะอีกทั้งยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนและเป็นการถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะสู่เยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดแพร่ เป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นศิลปะเชิงสร้างสรรค์ด้านจิตรกรรมของลวดลายผ้าพื้นเมือง ได้แก่ ผ้าทอ ซึ่งผลิตกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งผ้าเป็นสิ่งที่ใช้ในวิถีชีวิตในชุมชน เป็นเครื่องนุ่งห่ม เป็นของใช้ เป็นต้น เป็นผลงานที่ช่วยส่งเสริมและยกระดับรายได้ทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันได้มีการออกแบบและผลิตด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ยังไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นทางการกระจายเป็นรูปธรรมอีกทั้งการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนยังไม่ทั่วถึงและที่สำคัญงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอ ยังไม่ได้รับการถ่ายทอดสู่กระบวนการเรียนรู้สู่เยาวชนและผู้สูงอายุ และเปิดพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ศิลปะเชิงสร้างสรรค์สู่สาธารณะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาวิจัยการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนและเกิดการพัฒนาส่งเสริมและบูรณาการงานศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในด้านผ้าทอ ไปสู่พื้นที่ทางสังคมและสาธารณะเพื่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอในกลุ่มจังหวัดล้านนา
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา

3. เพื่อถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอสู่เยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ประธานกลุ่มหรือผู้แทน ประธานชุมชน/ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 5 คน สนทนากลุ่ม (Focus Group) หอการค้าจังหวัดแพร่ ผู้ประกอบการผ้าทอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยว พัฒนาชุมชน วัฒนธรรม อุทยานวัฒนธรรมจังหวัด ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการด้านศิลปะ/ผู้รู้ในด้านสาขาศิลปะ รวม 10 คน และ ชุมปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะบนผ้าทอ แบบประเมินก่อนและหลัง ผู้ร่วมผลิตผลิตภัณฑ์ รวม 5 คน เยาวชน จำนวน 30 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน รวม 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอ โดยแบบออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ และและวัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอ มีรายละเอียดดังนี้ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่บ้านคางใจ, การส่งสมความรู้ของการทำผ้าทอ, การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอ ประกอบด้วย 1) ด้านออกแบบลวดลาย 2) ด้านการใช้เนื้อผ้า 3) ด้านการย้อมสี 4) ด้านรูปแบบการตัดเย็บ 5) ด้านการตลาด

ชุดปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะบนผ้าทอ แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ และกำหนดรูปแบบสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดล้านนา มีรายละเอียดชุดปฏิบัติการวิจัยในลักษณะของการวิจัยในภาคสนาม (Field Study) ดังนี้

1) ชุดปฏิบัติการที่ 1 การสร้างสรรค์ศิลปะผ้าทอในบ้านคางใจ ตำบลแม่เก็ง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านออกแบบลวดลาย 2) ด้านการใช้เนื้อผ้า 3) ด้านการย้อมสี 4) ด้านรูปแบบการตัดเย็บ 5) ด้านการตลาด การสร้างสรรค์ศิลปะมีการผสมผสานระหว่างของเดิมกับของใหม่ และมีอัตลักษณ์ทางศิลปะของตนเองของเยาวชนและผู้สูงอายุ

2) ชุดปฏิบัติการที่ 2 การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมีรายละเอียดดังนี้ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่บ้านค้ำใจ, การส่งเสริมความรู้ของการทำผ้าทอ, การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอ ประกอบด้วย 1) ด้านออกแบบลวดลาย 2) ด้านการใช้เนื้อผ้า 3) ด้านการย้อมสี 4) ด้านรูปแบบการตัดเย็บ 5) ด้านการตลาด ตลอดถึงแนวทางการพัฒนาผ้าทอในอนาคต การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนผ้าทอ โดยกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดลำนานา การปฏิบัติการ คือ การดำเนินการตามแผนโครงการที่วางไว้ เตรียมคนเตรียมวัสดุ เตรียมเงิน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนจะต้องมีการวางแผนว่าใครจะทำอะไร ตอนไหนมีการฝึกทักษะที่จำเป็นและนัดหมายการลงมือไว้ให้เรียบร้อยแล้วลงมือปฏิบัติตามแผน

3) ชุดปฏิบัติการที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ของผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ มีการผสมผสานระหว่างของเดิมกับของใหม่ และมีอัตลักษณ์ทางศิลปะของตนเองของเยาวชนและผู้สูงอายุในบ้านค้ำใจ ตำบลแม่เก็ง อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนสู่เยาวชนและผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ เยาวชน และผู้สูงอายุ ตลอดถึงการจัดประสบการณ์ให้ผู้ร่วมพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ ผู้ร่วมผลิตผลิตภัณฑ์ และเสนอผลงานสมบูรณ์ต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบประเมินก่อนและหลัง ชุดสร้างสรรค์ศิลปะบนผ้าทอ มีการประเมินก่อนและหลังชุด (Pre-test Post-test)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการ พื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะบนผ้าทอเพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มย่อย ปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะบนผ้าทอ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview)
2. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) เกี่ยวกับการออกรูปแบบ การออกแบบลวดลาย การย้อมสี การใช้เนื้อผ้า การตลาด การอธิบายเป็นความเรียง
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะบนผ้าทอ เป็นการวิเคราะห์ผล การเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา โดยการวิเคราะห์สถิติ ค่า T-test โดยเน้นความรู้ กระบวนการ การสร้างสรรค์ศิลปะ และการถ่ายทอด

ผลการวิจัย

การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอในกลุ่มจังหวัดล้านนา จุดแข็ง ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจ คือ รูปแบบและลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยง เรื่องราวสตอรี่ ความหมายของลวดลายเสื้อ เสื้อมะเดื่อย คือ เสื้อของชาวกระเหรี่ยงผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว เสื้อมะเดื่อยลายชั้นเงิน หมายถึง เป็นขวัญถุงขวัญเงินค้าขายทำมาหากินรุ่งเรือง สำหรับผู้ที่สวมใส่ ลายคู่ หมายถึง บุคคลที่สวมใส่มักจะมีคู่ครองอยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่า จุดอ่อน ขาดเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขาดการออกแบบลวดลายในผืนผ้า และขาดกลไกการตลาด ปัญหาอุปสรรค ขาดพื้นที่จัดแสดงสินค้าของชุมชนชาวกระเหรี่ยงเป็นของชุมชน ขาดงบประมาณในการสนับสนุน ขาดการส่งเสริมการเรียนรู้การสร้างลวดลาย การออกแบบผลิตภัณฑ์บนพื้นผ้า

การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง (Product Design) การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านค้ำใจ ตำบลแม่เก็ง อำเภอลำปาง จังหวัดแพร่ เป็นแบบเรียบง่ายไม่มีความซับซ้อนและน่าสนใจ การประดับลวดลายบนผืนผ้าเป็นไปตามแบบเดิมของพื้นที่บ้านค้ำใจโดยเน้นที่การสร้างสรรค์ ไม่ลอกเลียนแบบหรือตัดแปลงความคิดเดิมที่มีมาก่อน เพื่อจะได้ผลงานที่ตอบสนองกับความต้องการของผู้ใช้ เกิดประโยชน์ในการใช้สอยหรือความต้องการไม่ได้มีการมุ่งเน้นเพื่อความสวยงาม รูปทรงของผลิตภัณฑ์ โดยลักษณะของการออกแบบมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การออกแบบเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์คือทางจิตใจ การเรียนรู้ และการออกแบบเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอ บ้านค้ำใจ ตำบลแม่เก็ง อำเภอลำปาง จังหวัดแพร่ ทางผู้วิจัยได้วิเคราะห์การออกแบบ

ผ้าทอของบ้านค้ำใจ พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอของบ้านค้ำใจในปัจจุบันเป็นการ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง (Product Development) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอกะเหรี่ยงให้คงอยู่กับพื้นที่เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ เช่น ด้านการปักผ้า การสร้างสรรค์ลวดลายบนเนื้อผ้าให้กับคนในพื้นที่ได้ต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านค้ำใจ มีทั้งรูปแบบผ้าทอ และการปักลวดลายจากลูกเต๋อย แต่ละลวดลายมีลักษณะเป็นต้น

การตลาด (Marketing) การตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงจากเดิมเป็นการทอ เพื่อใช้เองและจัดจำหน่ายในพื้นที่ใกล้เคียง จนมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตเพื่อเป็นศูนย์จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจจนเป็นที่รู้จัก ต่อมาหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ

การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง (Learning) การเรียนรู้ผ้าทอกะเหรี่ยงเริ่มต้น จากถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและคนที่สนใจระหว่างสมาชิก ผู้ประกอบการด้วยกันเป็น การสอนกันเองภายในกลุ่มแบบพี่สอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน และหรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่เชี่ยวชาญเป็นผู้ถ่ายทอดให้ความรู้ในกลุ่ม ต่อมา มีการสร้างหลักสูตรโดยความร่วมมือ จากสถานศึกษาและศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจให้เป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้ เยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

เครือข่ายความร่วมมือผ้าทอกะเหรี่ยง (Network cooperation) การสร้างเครือข่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงสร้างความร่วมมือชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงและชุมชนที่ผลิตและ จำหน่ายผ้าทอ มีการจัดตั้งศูนย์จำหน่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิต การแปรรูป ผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ โดยผ่านกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละพื้นที่

การถ่ายทอดผ้าทอกะเหรี่ยง (Knowledge transferring) การถ่ายทอดผลิตภัณฑ์ ผ้าทอกะเหรี่ยง ผ้าทอของบ้านค้ำใจ เป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยเฉพาะครอบครัว และ ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในด้านผ้าทอ เนื่องจากการทอผ้าเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยสร้างความสนใจให้กับ คนรุ่นใหม่ การถ่ายทอดจึงมีในวงแคบและมีจำนวนน้อย ผู้ที่มีความสามารถในการทอผ้าก็มัก เป็นผู้สูงวัยที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นก่อน ในส่วนของผู้ที่สืบทอดในปัจจุบันยังมีจำนวนน้อย ที่มีความสนใจในการทอผ้า

สรุปกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอในกลุ่มจังหวัดล้านนา พื้นที่บ้านค้ำใจ ตำบลแม่เก็ง อำเภอลำดวน จังหวัดแพร่ ชุมชนกะเหรี่ยงมีการสืบทอดอัตลักษณ์ของชนเผ่า ด้านผ้าทอและการปักลวดลายบนผ้าทอ รวมถึงการนำเสนอด้านความหมายของผลิตภัณฑ์ ที่เกิดขึ้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบ้านค้ำใจเป็นรูปแบบเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่รุ่น

พ่อแม่มีการนำเอาลวดลายเดิมมาใช้ คือ การทอผ้าด้วยกี่เอวและนำผืนผ้าที่ได้มาตัดเย็บให้เกิดเป็นเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงมีการนำลูกเต๋อที่เป็นพืชในพื้นที่มาตากแห้งบนผืนผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้ความรู้ในการสร้างผลงาน แต่กลุ่มผ้าทอบ้านค้ำใจก็ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองด้านการทอผ้าซึ่งปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้หูก (อุปกรณ์ทอผ้า) แทนที่กี่เอวแต่ก็ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์การทอผ้าด้วยกี่เอว และลวดลายผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ในด้านการตลาด ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจ ได้รับโอกาสนำเสนอผลิตภัณฑ์จากทางภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนจัดเวทีแสดงสินค้า ซึ่งส่งผลทำให้ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในสังคม ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา มีผู้สนใจเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ในด้านการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ทางด้านการทอผ้าด้วยหูกและกี่เอว ซึ่งในอดีตมีการถ่ายทอดผ้าครอบครัวหรือเครือญาติ แม้ในปัจจุบันจะเปิดโอกาสให้เรียนรู้แต่ก็มีผู้สนใจไม่มากนัก เนื่องจากการทอผ้าเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และการสร้างผลงาน จึงทำให้คนรุ่นใหม่มองว่าไม่มีความน่าสนใจเป็นสิ่งที่สร้างรายได้ไม่มากและใช้เวลายาวนาน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพด้วยวิธีการออกไปหางานทำต่างถิ่น เป็นเหตุที่ทำให้ไม่มีผู้ที่สืบทอดในปัจจุบัน นางจันทร์เพ็ญ คำเหลือง ได้ฟื้นฟูสืบสานการทอผ้าทอกะเหรี่ยงขึ้น โดยการติดต่อประสานกับส่วนงานราชการที่เกี่ยวข้องให้มาช่วยเหลือไม่ว่าเป็นงบประมาณวิทยากรจากปราชญ์ชาวบ้านในด้านผ้าทอ การออกแบบลวดลายจนเป็นที่รู้จักมาและได้รับการตอบรับจากผู้สนใจในผลงานผ้าทอกะเหรี่ยงของบ้านค้ำใจ จนมีงานที่ได้รับการสั่งจองอย่างไม่ขาดสาย แต่บางครั้งผู้สนใจยังต้องการรูปแบบที่สร้างสรรค์แบบใหม่ชาวบ้านไม่สามารถทำได้ จึงทำให้ขาดผู้ที่มาช่วยสร้างสรรค์งานผ้าทอเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้เป็นเหตุผลของทางกลุ่มผ้าทอบ้านค้ำใจ รับผิดชอบผลิตภัณฑ์ได้ไม่มาก และต่อมาได้หาช่องทางในด้านเครือข่ายความร่วมมือที่หลายภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะฝีมือและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ เช่น แม่ครูประนอม ทาแพง ที่ได้ให้คำปรึกษาทางด้านผ้าทอกับกลุ่มผ้าทอบ้านค้ำใจ การถ่ายทอดกระบวนการและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตอบรับกับความต้องการของคนร่วมสมัยและการหาพื้นที่ให้กับผ้าทอกะเหรี่ยงได้นำเสนอผลิตภัณฑ์

2. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง (Product Design and Development) การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงที่ต้องเน้นในเรื่องของการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่และสิ่งที่แสดงถึงความเป็นพื้นที่ความเป็นกะเหรี่ยงซึ่งเป็นจุดขายที่ดีที่สุด เช่น ลวดลาย ความหมาย ต้องมีการเล่าเรื่องราวของผืนผ้าทอ และ

ในเรื่องการสร้างสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมร่วมสมัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในสังคมได้อย่างเหมาะสม การนำเอาคนที่มีความทักษะประสบการณ์ และมีความคิดสร้างสรรค์มาร่วมสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์จะทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของสังคมได้ ทั้งทางด้านรูปแบบ ลวดลายที่สอดคล้องกับความต้องการตามสากลนิยม และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

การถ่ายทอดและการเรียนรู้ผ้าทอกะเหรี่ยง (Knowledge transferring and Learning) การถ่ายทอดและการเรียนรู้ที่ต้องมีการเน้นสำหรับเยาวชนที่จะต้องมาสืบทอดวัฒนธรรมผ้าทอให้คงอยู่ต่อไป โดยสร้างความรู้และตระหนักด้านพื้นที่ของตนเอง เน้นความสำคัญ รู้จักพื้นที่ตนเอง จากนั้นมีการถ่ายทอดกระบวนการทอผ้ากะเหรี่ยงให้เยาวชน เพราะจะมีการตื่นตัวและเกิดความตระหนักเชิงพื้นที่ รวมทั้งพร้อมที่จะรับความเป็นสังคมร่วมสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกัน

เครือข่ายความร่วมมือผ้าทอกะเหรี่ยง (Network cooperation) เครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ผ้าทอและการส่งเสริมด้านการนำผ้าทอเข้าสู่ตลาดย่อมต้องอาศัยความร่วมมือเป็นเครือข่ายให้การส่งเสริมและสนับสนุนกันอย่างต่อเนื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมด้านเครือข่ายผ้าทอทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดในการสร้างสรรค์ผ้าทอ รวมถึงการเปิดพื้นที่ชุมชนให้เป็นที่รู้จักในสังคม

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับผู้ประกอบการผ้าทอมือ และปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอมือเพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอมือเพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา ควรมุ่งให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาพัฒนาลวดลายประยุกต์ในผืนผ้าให้เกิดแนวคิดใหม่ที่สร้างสรรค์และเกิดความสวยงามตามยุคสมัย สร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สร้างงาน สร้างรายได้ ตลอดจนได้รับมาตรฐานชุมชน พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายการรับรอง เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและสร้างความมั่นใจกับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. การถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอสู่เยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา การจัดอบรมถ่ายทอดความรู้สู่ผู้สูงอายุและเยาวชนมุ่งพัฒนาให้ผู้สูงอายุ

และกลุ่มเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงกำหนดจุดหมาย ดังนี้

1. เรียนรู้กระบวนการผลิตด้านศิลปะสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอมือในกลุ่มจังหวัดล้านนา

2. สร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืออันนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา ซึ่งผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชนจะมีความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะการทำผ้าทอมือ พร้อมทั้งวิธีการออกแบบผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูป ฤงยามผ้าคลุมโต๊ะ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

3. ยกระดับรายได้ของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา

4. ให้ผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน และสังคม ส่งผลให้ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

การฝึกปฏิบัติในการเสริมสร้างกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดล้านนา ซึ่งดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในการถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือ โดยกลุ่มผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้แก่ ปรารักษ์ทองถิ่น และผู้รู้ในด้านสาขาศิลปะ จากนั้นดำเนินการปฏิบัติตามชุดปฏิบัติการการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มล้านนา เป็นระยะเวลา 20 ชั่วโมง ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้ในเรื่องของผ้าทอมือ ศิลปะ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ แนวทางในการพัฒนาศิลปะในผืนผ้าให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ จำนวน 1 ชั่วโมง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ และความเข้าใจถึงลักษณะของผ้าทอมือ วัสดุ อุปกรณ์ และขั้นตอนในการทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ

กิจกรรมที่ 2 การลงมือฝึกปฏิบัติออกแบบงานศิลปะบนผืนผ้า โดยนำความรู้ทางด้านศิลปะ วิธีชีวิตของชุมชน มาประยุกต์เพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ การสาธิตและลงมือฝึกปฏิบัติในการออกแบบบนผืนผ้าผ้า โดยนำความรู้ทางด้านศิลปะ วิธีชีวิตของชุมชน มาประยุกต์เพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ จำนวน 1 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 3 การปฏิบัติจริงโดยกำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ที่ให้กลุ่มเป้าหมายออกแบบและปฏิบัติ เช่น ผ้าคลุมไหล่ เครื่องประดับ เครื่องนุ่งห่ม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการของตลาด

กิจกรรมที่ 4 การคัดเลือกผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ สวยงาม นำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน

กิจกรรมที่ 5 การติดตามประเมินผลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มล้านนา โดยการสังเกตการณ์เรียนรู้การเข้าร่วม

กิจกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็น การสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เกี่ยวข้อง จากนั้นประเมินความรู้ก่อนเรียนและ หลังเรียน

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดลำนานาก่อนการอบรมและ หลังการอบรม ในภาพรวม และรายด้าน

ที่	ด้าน	ระดับความคิดเห็น				t - test
		ก่อนเข้ารับการ อบรม		หลังเข้ารับการ อบรม		
		μ	σ	μ	σ	
1	ด้านการผลิต	3.52	0.68	1.30	0.70	8.783
2	ด้านการออกแบบลวดลาย	3.18	0.65	1.27	0.72	8.873
3	ด้านพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์	3.13	0.59	1.28	0.56	11.367
4	ด้านการนำความรู้ไปใช้และการ ถ่ายทอด	3.10	0.51	1.33	0.17	11.256
รวมเฉลี่ย		3.16	0.61	1.29	0.61	10.820

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ ผ้าทอของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดลำนานาก่อนการอบรมและหลังการอบรม พบว่า ในภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความรู้หลัง การอบรมมีระดับความคิดเห็นมากกว่าก่อนการอบรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอในกลุ่มจังหวัดลำนานา พื้นที่บ้านคางใจ ตำบลแม่เก็ง อำเภอลำดวน จังหวัดแพร่ ที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษา ทำให้เกิดความเข้าใจในบริบท พื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงที่มีการสืบทอดอัตลักษณ์ของชนเผ่าด้านผ้าทอและการปักลวดลายบน ผ้าทอ รวมถึงการนำเสนอด้านความหมายของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้น การออกแบบผลิตภัณฑ์ของ บ้านคางใจเป็นรูปแบบเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ มีการนำเอาลวดลายเดิมมาใช้ คือ การทอผ้าด้วยกี่เอวและนำฝืนผ้าที่ได้มาตัดเย็บให้เกิดเป็นเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงมีการนำ ลูกเดือยที่เป็นพืชในพื้นที่มาตกแต่งบนฝืนผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้ความรู้ในการสร้างผลงาน แต่กลุ่มผ้าทอบ้านค้ำใจก็ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองด้านการทอผ้าซึ่งปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้หูก (อุปกรณ์ทอผ้า) แทนที่กี่เอวแต่ก็ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์การทอผ้าด้วย กี่เอวและลวดลายผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ในด้านการตลาด ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจ ได้รับโอกาสนำเสนอผลิตภัณฑ์จากทางภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนจัดเวทีแสดงสินค้า ซึ่งส่งผลทำให้ ผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านค้ำใจ เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในสังคม ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา มีผู้สนใจ เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น ในด้านการเรียนรู้และการถ่ายทอด ความรู้ทั้งด้านการทอผ้าด้วยหูกและกี่เอวซึ่งในอดีตมีการถ่ายทอดผ้าครอบครัวหรือเครือญาติ แม้ในปัจจุบันจะเปิดโอกาสให้เรียนรู้แต่ก็มีผู้สนใจไม่มากนักเนื่องจากการทอผ้าเป็นสิ่งที่ต้องใช้ เวลาในการเรียนรู้และการสร้างผลงาน จึงทำให้คนรุ่นใหม่มองว่าไม่มีความน่าสนใจเป็นสิ่งที่ สร้างรายได้ไม่มากและใช้เวลายาวนาน จึงเกิดการเปลี่ยนลักษณะการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ ด้วยวิธีการออกไปทำงานทำต่างถิ่น เป็นเหตุที่ทำให้ไม่มีผู้ที่สืบทอด ในปัจจุบัน นางจันทร์เพ็ญ คำเหลือง ได้ฟื้นฟูสืบสานการทอผ้าทอกะเหรี่ยง ขึ้นโดยการติดต่อประสานกับส่วนงานราชการ ที่เกี่ยวข้องให้มาช่วยเหลือไม่ว่าเป็นงบประมาณ วิทยากรจากปราชญ์ชาวบ้านในด้านผ้าทอ การออกแบบลวดลายจนเป็นที่รู้จักมาและได้รับการตอบรับจากผู้สนใจในผลงานผ้าทอกะเหรี่ยง ของบ้านค้ำใจ จนมีงานที่ได้รับการสั่งจองอย่างไม่ขาดสายแต่บางครั้งผู้สนใจยังต้องการรูปแบบ ที่สร้างสรรค์แบบใหม่ชาวบ้านไม่สามารถทำได้จึงทำให้ขาดผู้ที่มาช่วยสร้างสรรค์งานผ้าทอ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเหตุผลของทางกลุ่มผ้าทอบ้านค้ำใจรับจองผลิตภัณฑ์ได้ไม่มาก และต่อมาได้หาช่องทางในด้านเครือข่ายความร่วมมือที่หลายภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาทักษะฝีมือและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ เช่น แม่ครูประนอม ทาแปง ที่ได้ให้คำปรึกษา ทางด้านผ้าทอกับกลุ่มผ้าทอบ้านค้ำใจ การถ่ายทอดกระบวนการและแนวคิดในการสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตอบรับกับความต้องการของคนร่วมสมัยและการหาพื้นที่ให้กับผ้าทอกะเหรี่ยง ได้นำเสนอผลิตภัณฑ์

2. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน ในกลุ่มจังหวัดล้านนาจากการสัมมนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำให้ทราบถึงการจะ ยกระดับรายได้ของชุมชนจากผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีอยู่เดิมควรสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอ โดยผสมผสานระหว่างลวดลายที่ทันสมัยกับลวดลายดั้งเดิมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2555, น. 55) มีการสร้างกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอเพื่อ นำไปสู่ การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา ควรมุ่งให้ความสำคัญของการนำ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาพัฒนาลวดลายประยุกต์ในพื้นผ้าให้เกิด แนวคิดใหม่ที่สร้างสรรค์และเกิดความสวยงามตามยุคสมัย สร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้

สร้างงาน สร้างรายได้ ตลอดจนได้รับมาตรฐานชุมชน พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายการรับรอง เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. การถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือสู่เยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา มีการถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือ โดยกลุ่มผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้แก่ ปรากฏ์ทองถิ่น และผู้รู้ในด้านสาขาศิลปะ ผู้เข้ารับการถ่ายทอดได้ฝึกปฏิบัติตามชุดปฏิบัติการการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มล้านนาที่กำหนดไว้ มีการให้ความรู้ในเรื่องของผ้าทอมือ ศิลปะ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ แนวทางในการพัฒนาศิลปะในผืนผ้าให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ จำนวน 1 ชั่วโมง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ และความเข้าใจถึงลักษณะของผ้าทอมือ วัสดุ อุปกรณ์ และขั้นตอนในการทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ โดยวิทยากรปรากฏ์ทองถิ่นและผู้รู้ในด้านสาขาศิลปะ ได้บรรยายให้ความรู้ สำหรับการลงมือฝึกปฏิบัติออกแบบงานศิลปะบนผืนผ้า เป็นการนำความรู้ทางด้านศิลปะ วิถีชีวิตของชุมชน มาประยุกต์เพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ การสาธิตและลงมือฝึกปฏิบัติในการออกแบบบนผืนผ้าผ้า โดยนำความรู้ทางด้านศิลปะ วิถีชีวิตของชุมชน มาประยุกต์เพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ การแบ่งเนื้อหาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มุ่งให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผสมผสานกับแนวคิดศิลปะเชิงสร้างสรรค์ จนเกิดการพัฒนาและสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น นำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ โดยมีประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ให้กลุ่มเป้าหมายได้เลือกตามประเภทของผลิตภัณฑ์ และลวดลายของผลิตภัณฑ์จากกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอมือนำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูป ยาม และผ้าคลุมโต๊ะ โดยมีการฝึกปฏิบัติ โดยหลังจากกระบวนการฝึกปฏิบัติและสร้างผลิตภัณฑ์ จะเกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ขึ้น (สมจิต ขอนวงศ์, 2561, น. 75) ซึ่งสามารถนำผลิตภัณฑ์มาคัดเลือกผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ สวยงาม นำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งปรากฏ์ทองถิ่น และผู้รู้ในด้านสาขาศิลปะผ้าทอ ได้ดำเนินการในการคัดเลือกผลงานของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา คือ รูปแบบผลงาน การนำไปใช้ประโยชน์ ความทันสมัย ความละเอียด ความประณีต ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ในการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มล้านนา โดยการสังเกตการณ์เรียนรู้การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เกี่ยวข้อง

จากนั้นประเมินความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะผ้าทอมือ นำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดล้านนา เพื่อให้ทราบถึงทักษะและความรู้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้จากการถ่ายทอดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเชิงสร้างสรรค์สู่เยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา พบว่า จากการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายได้มีความสนใจ ตั้งใจที่จะเรียนรู้การถ่ายทอดการทำผ้าทอมือเป็นอย่างดี โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดล้านนาก่อนการอบรมและหลังการอบรม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 5) ในภาพรวม ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ผ้าทอมือของเยาวชนและผู้สูงอายุในจังหวัดล้านนาก่อนการอบรมและหลังการอบรม ทำให้ทราบว่าผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความรู้หลังการอบรมมีระดับความคิดเห็นมากกว่าก่อนการอบรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1) ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงโดยภาครัฐและเอกชนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย
- 2) ควรฝึกอบรมพัฒนาฝีมือกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) ควรศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการแต่งกายของชุมชนกะเหรี่ยง
- 2) ควรศึกษาศักยภาพการผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) ควรศึกษารูปแบบเส้นทางการส่งเสริมและพัฒนาทางการตลาดผ้าทอกะเหรี่ยง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของภายใต้โครงการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดล้านนา ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). ภูมิปัญญาชาวบ้านและท้องถิ่นเรียนรู้ - ท้องถิ่นโรงเรียนโพธิ์ราษฎร์บำรุง. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2563 จาก <http://school.obec.go.th/prbr/wisdom/mean.htm>.
- กองบรรณาธิการและสำนักมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2555). 9 สิ่งควรรู้กับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. วัฒนธรรม, 51(3), 66-67.
- ทิศนา แคมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา แซ่เตียว. (2557). การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้สร้างองค์กรอัจฉริยะ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สมจิต ขอนวงศ์. (2561). วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2555). ศิลปะหลังสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : อีแอนด์ไอคิว.
- สีปประภา. (2563). ความสัมพันธ์ของศิลปะ สถาปัตยกรรม ชุมชนและเมืองน่าอยู่. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2563) จาก http://www.sipprapa.net/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&No=1389272.

